

Zwartkop, Zwartkopmees, Zwartkopgrasmussen, Tuinfluiter, Matkop, Glanskop, Zwartkoptuinfluiter. Staat de hele wereld op z'n kop? Het is vaak al moeilijk genoeg om die zwarte hoofden uit elkaar te houden, maar als we ook de namen niet meer uit elkaar houden, dan wordt het pas echt onoverzichtelijk. Een verhaal over "het monster van Loch Ness onder de vogels".

A.J. van Klaveren

Over Zwartkopgrasmussen en ander stoffig spul

Laatst kreeg ik een aardig briefje van een mevrouw die wat waarnemingen wilde doorgeven. Zij zag in de tuin een Zwartkopmees.

Ze had hier plezier in. Hoe zou ik hierop moeten reageren zonder belerend over te komen en het enthousiasme van die mevrouw weg te nemen? Hoe kon ik haar, en gelijk anderen, vertellen dat zij iets bijzonders had gezien? Namelijk iets dat niet bestaat.

Ongeveer het monster van Loch Ness onder de vogels.

Het is een hardnekkige, ingebakken beginnersfout, veroorzaakt door de naamgeving in oude, stoffige vogelboekjes. Nu is die oude naamgeving van vogels op zich niet zo erg. Het heeft iets nostalgisch en waardevols.

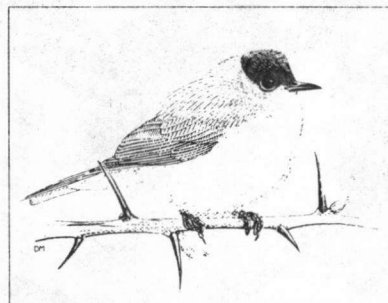
'Boekvink' (= beukvink) is toch veel leuker dan gewoon 'Vink', ook al is het wat ouderwets?! Zwartkoptuinfluiter in plaats van Zwartkop is er ook zo een. Kom ik met deze soort meteen bij de ontknoping van dit verhaal. Het is verwarrend; nog steeds worden oude en nieuwe namen door elkaar gebruikt. Daarom een korte beschrijving van de volgende vier vogelsoorten.

De Zwartkop. De echte. Heette vroeger Zwartkoptuinfluiter en hoort in het geslacht van de grasmussen. De Zwartkop is een uitstekende zanger, met een

prettig, lijsterachtig lied. Hij is heel algemeen. Dat komt met name omdat ze tevreden zijn met een laag, open struweel onder een scherm van bomen. Wat flinke Rododendrons en wat bomen er boven. Met uitzondering van z'n zwarte alpino (bij het vrouwtje poep-bruin) is ie verder wat saai. Grijs vooral.

Zwartkoptuinfluiter staat hem misschien toch beter. Een stoffige naam bij een wat stoffig beest.

De Zwartkop is al eind maart - begin april terug uit het Middellandse-zeegebied en laat dan z'n verrukkelijke zang horen. Hij was vroeger een zomervogel, dus dat was makkelijk. Dan was het in de winter dus een 'Zwartkopmees' en in de zomer een

Zwartkop

'Zwartkoptuinfluiter'. Net als dat verhaal met de Sperwer en de Koekoek. Tegenwoordig overwinteren er steeds meer Zwart-

koppen in Noordwest-Europa en moeten we dus goed kijken met wie we te maken hebben. De Zwartkop en de Tuinfluiter worden nogal eens met elkaar verward. Vooral door vogelaars die in het vroege voorjaar, net als de vogels, weer even op gang moeten komen. Soms lijkt het knarsende, tsjetterende deel van de geluiden van de Zwartkop wat op het gemurmel van de Tuinfluiter. Als je twijfelt altijd proberen het beest te zien te krijgen! De Tuinfluiter komt begin mei aan en heeft lang niet zo'n boeiend lied te vertellen als de Zwartkop. De Tuinfluiter is zo mogelijk nog stoffiger en saaier van uiterlijk. Ook wat z'n zang betreft: een onderdrukt, maar wel gezellig gemurmel uit het dichte struikgewas.

De Glanskop is een mees, vroeger ook Glanskopmees genoemd. Hij komt veel voor in oude landgoederen, daar waar grote beuken en eiken staan. Qua kleed is deze soort te vergelijken met de Zwartkop, vanwege zijn wat saaie kleed en donkere kapje (dat óver het oog reikt) en zijn stoffige bijnaam: 'Zwartkopmees'. Het is echter in gedrag en uiterlijk een echte mees. De Glanskop is vaak te zien in terreinen op droge zandgrond of in hellingbossen, waar

ook Boomklevers en Kleine bonte spechten worden waargenomen. Echt een soort van oude landgoederen. Het voedsel wordt vaak hangend en na enig hakken verzameld. Als alle mezen heeft ook de Glanskop lichte wangen onder een donkere pet. Z'n borststreep is niet meer dan een vlinderstrikje. De geluiden van de Glanskop zijn altijd fel: pítjèh-dédèdèdè of daarop gelijkend.

De Matkop is veel meer een moerasmees, die met name in de Vechtstreek hoge dichtheden kan bereiken. Hij lijkt zeer veel op de Glanskop (die je echter nooit in moerassen ziet). Qua

geluid verschillen ze als zon en maan; de Matkop heeft een bescheiden roep. Kenmerkend is het pèh-pèh-pèh (toetertje). De eenvoudige zang (tieuw-tieuw-tieuw) wordt vaak gehoord. Hij hakt in vermolmde elzen en berken een nestholte. Kleine verschillen in het verenkleed, in vergelijking met de Glanskop, zijn meestal niet goed te zien. Geen wonder dat ook deze mees onder de noemer 'Zwartkopmees' werd geschaard. In Groot-Brittannië heet de Matkop 'Wilgenmees' en de Glanskop nota bene 'Moerasmees'! Wie is wie? Verwarring alom. (De vogelaars van vroeger hadden het met 'Zwartkopmees' dus veel een-

voudiger!) En de natuur zou de natuur niet zijn als er niet een uitzondering bestond. De Matkop komt namelijk óók voor daar waar Glanskop en Zwartkop voorkomen!

Dus we zijn weer terug bij af? Nee, integendeel. Dat is het leuke van vogels kijken. Vergeet de haast, neem de tijd, een goed (recent uitgegeven) vogelboek en een zonnige dag en probeer die verschillen eens te horen en te zien. Schrijf vooral op wat je hoort en ziet en vergelijk dat later met de vogelboeken in de kast en met geluidscassettes of iets dergelijks. Veel plezier ermee!